

**Sbírka soudních rozhodnutí
ve věcech práv
k duševnímu vlastnictví**

Krajský soud v Ostravě, rozhodnutí ze dne 2.7.2004

Autor, jehož právo bylo porušeno, může se domáhat zejména toho, aby rušení jeho práva bylo zakázáno, následky porušení odstraněny a poskytnuto přiměřené zadostiučinění. Vznikla-li porušením práva závažná újma nemajetkové povahy, má autor právo na zadostiučinění v peněžitě částce, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím, výši peněžitého zadostiučinění určí soud. Odpovědnost za porušení autorského práva je objektivní a k jejímu vzniku se nevyžaduje zavinění. V tomto směru nejsou důvodné námitky žalovaného, že neporušil autorská práva žalobce úmyslně. Autorovi přísluší nárok satisfakční za nemajetkovou újmu, která mu byla neoprávněným zásahem do jeho práv způsobena. Právo na přiměřené zadostiučinění (na satisfakci) autorovi přísluší pouze za předpokladu, že mu neoprávněným zásahem do autorského práva nejenže vznikla nebo alespoň reálně hrozila „závažná újma nemajetkové povahy“, ale též za předpokladu, že přiznání „jiného zadostiučinění“ by se nejevilo postačujícím. Pokud jde o „přiměřenost zadostiučinění“ je zapotřebí přihlídnout ke všem okolnostem případu. Výši peněžitého přiměřeného zadostiučinění, pokud jsou pro ně splněny zákonné hmotné právní předpoklady, určí soud.

Žalobce se podanou žalobou domáhal po žalovaném zaplacení částky 20.000,- Kč s příslušenstvím s tvrzením, že žalovaný porušil autorská práva žalobce.

Žalobce je autorem celkem 4 fotografií, které žalovaný použil v katalogu „Léto 1996 – Čechy, Morava, Slovensko“ (fotografie Zotavovny Na Horečkách a fotografie s názvem „Vranovská přehrada – pláž“ (a dále v katalogu CK A. – Zima 97/98 – Čechy, Morava, Slovensko) fotografie „Hotel Churáňov – Šumava“ a „Hotel Horizont – Šumava. Fotografie byly zveřejněny bez souhlasu autora, bez zaplacení autorské odměny. Žalobce proto požadoval za užití jedné každé fotografie odměnu ve výši 2.500,- Kč a zadostiučinění v částce rovněž 2.500,- Kč za jednu každou fotografií.

Žalovaný navrhol zamítnuti žaloby s odůvodněním, že nevěděl, že žalobce, jehož autorství není zpochybňováno, je autorem předmětných fotografií. Žalovaný neporušil autorská práva žalobce úmyslně. Rovněž zpochybňoval přiměřenost výše požadované autorské odměny a zadostiučinění. Následně pak namítal, že předmětné fotografie nejsou uměleckým dílem, nýbrž toliko kvalitními fotografiemi.

Krajský soud v Ostravě v této věci rozhodl rozsudkem ze dne 25.6.1999, kterým žalobě vyhověl co do částky 6.100,- Kč s příslušenstvím (sestavající se z částky 2.600,- Kč s příslušenstvím za užití díla a z částky 3.500,- Kč s příslušenstvím představující zadostiučinění). Co do částky 13.900,- Kč s příslušenstvím byla žaloba zamítnuta. Proti zamítavému výroku podal žalobce odvolání, v jehož důsledku byl rozsudek krajského soudu v části dotčené odvoláním zrušen a věc byla vrácena krajskému soudu k dalšímu řízení. Předmětem sporu zůstala částka 13.900,- Kč s příslušenstvím, když co do částky 6.100,- Kč s příslušenstvím bylo o žalobě pravomocně rozhodnuto.

Mezi účastníky bylo nesporné, že žalobce je autorem 4 shora označených fotografií, které žalovaný bez souhlasu žalobce otiskl v cestovních katalogích. Z tohoto důvodu bylo nutné nejprve rozhodnout o tom, zda 4 fotografie žalobce, které jsou předmětem sporu, lze pokládat za dílo ve smyslu ust. § 2 odst. 1 autorského zákona a v kladném případě bylo třeba rozhodnout o nárocích žalobce ve smyslu shora citovaných zákoních ustanovení.

Dle ust. § 2 odst. 1 autorského zákona předmětem autorského práva jsou díla literární, vědecká a umělecká, která jsou výsledkem tvůrčí činnosti autora, zejména díla slovesná, divadelní, hudební, výtvarná včetně děl umění architektonického a děl umění užitého, díla filmová, fotografická a kartografická.

Základním pojmovým znakem díla je kumulativní splnění podmínek, že dílo je výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě.

Autorské dílo, jakožto nehmotný statek je odrazem osobnosti autora. Aby bylo možné autorské dílo chránit, je vyjádření díla ve vnímatelné podobě naprosto nezbytné, proto je forma díla jeho obligatorním znakem. Splněním pojmových znaků autorského díla požívá dílo ochrany podle autorského zákona, aniž by bylo zapotřebí splnění jakýchkoli formálních podmínek. Mezi jednotlivé druhy děl, které mohou být předmětem autorského práva, je možno zařadit i díla fotografická. Za fotografické dílo lze na jedné straně pokládat fotografická díla reportážní a dokumentární, na straně druhé ostatní díla fotografická, někdy nepřísliš přesně nazývána jako „umělecké fotografie“, nepatří zde ale všechny fotografie, které nespĺňují legální pojmové znaky děl podle zákona, tzv. „řemeslné fotografie“. Dílo fotografické je uměleckým dílem pouze tehdy, vyjadřuje-li tvůrčí myšlenku ve hmotě prostřednictvím tvaru a i barvy (světla a stínů) za použití fotografické techniky.

K posouzení této otázky byl ve věci vypracován nejprve znalecký posudek znalce, jenž ve svém znaleckém posudku podle názoru soudu nehodnotil předmětné fotografie ve smyslu ust. § 2 odst. 1 autorského zákona, jeho závěry se vztahují pouze k výpočtu autorské odměny či výše zadostiučinění. Za této situace krajský soud k tomuto znaleckému posudku ani ke zjištěním učiněným z výpovědi znalce nepřihlédl. Následně znalec vypracoval doplněk znaleckého posudku, v němž na nepřesně položenou otázku soudu (zda jsou fotografie uměleckým dílem) dospěl k závěru, že předmětné fotografie jsou výhradně fotografiemi informativními, popisnými, nejsou v žádném případě dílem uměleckým, nemají tzv. invenci autora, nevyjadřují žádnou tvůrčí myšlenku. S ohledem na nesprávnou formulaci otázky pro znalce a vzhledem k tomu, že závěry znalce opětovně nevychází z ust. § 2 odst. 1 autorského zákona, rovněž z těchto závěrů krajský soud při svých úvahách nevycházal.

Krajský soud vázán pokyny Vrchního soudu doplnil v tomto směru dokazování a ve věci ustanovil nového znalce k posouzení otázky, zda předmětné fotografie jsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti žalobce a v kladném případě, nechť posoudí výši autorské odměny za užití fotografií.

Ze znaleckého posudku tohoto dalšího znalce krajský soud zjistil, že všechny fotografie jsou výsledkem tvůrčí činnosti autora, neboť autor vědomě pracuje mimo jiné s volbou stanoviště, využitím světla a atmosféry, a to i s ohledem na zaměření těchto fotografií pro propagační užití v oblasti cestovního ruchu. Záběry byly použity bez vědomí autora a u všech snímků v zásadních úpravách (výhřezech), které jsou necitlivé a původní kvalitu snímků jednoznačně snižují. Autorská odměna je složena z druhu zobrazované věci či události a její náročnosti na realizaci, způsobu jakým je dílo provedeno a v jakém rozměru (diapozitiv, velikost, způsobu užití (komerční či nekomerční) a šíření (množství výtisku a území dosahu) a v neposlední řadě i ceně kvalitě (renomé) autora. Významnou roli hraje i poptávka, tj. žádanost uvedeného díla, jeho dostupnost pro objednatele v potřebném časovém úseku, např. zimní fotografie v létě. Vzhledem ke způsobu užití a vzhledem k provedeným zásahům do záběrů bez souhlasu autora považuje za optimální autorskou odměnu v rozsahu 3.000,- až 4.000,- Kč za každou použitou fotografii.

Na základě takto provedeného dokazování dospěl krajský soud k jednoznačnému závěru o tom, že předmětné fotografie jsou předmětem ochrany autorského práva, zcela nepochybně splňují obě kumulativní podmínky dané pro tento závěr, a to, že dílo je výsledkem tvůrčí činnosti autora a že je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě. Jedná se o fotografie představující jedinečný, neopakovatelný výsledek tvůrčí činnosti autora, jak to ostatně nakonec bylo zakotveno do nového autorského zákona č. 121/2000 Sb., vyjádřen objektivně (tj. lidskými smysly) vnímatelné podobě, což bylo jednoznačně zjištěno ze závěrů druhého znaleckého posudku. Krajský soud nepovažoval za právně významné subjektivní námitky žalovaného vůči tomuto znaleckému posudku, zejména k osobě znalce a vzhledem k tomu, že žalovaný proti tomuto posudku nevznášel věcně právně významné námitky, neshledal krajský soud důvod pro vypracování revizního znaleckého posudku a tento důkazní návrh zamítl.

S ohledem na shora uvedené učinil krajský soud následující závěr o skutkovém stavu věci: žalobce je autorem předmětných 4 fotografií označených shora, které jsou předmětem autorského práva ve smyslu ust. § 2 odst. 1 autorského zákona, a které žalovaný bez svolení žalobce použil ve svých katalogích pro potřeby cestovního ruchu.

Dle ust. § 13 odst. 1 autorského zákona při každém užití díla náleží autorovi autorská odměna.

Žalobce za užití každé fotografie požadoval autorskou odměnu ve výši 2.500,- Kč, celkem 10.000,- Kč a s ohledem na závěry znaleckého posudku považoval krajský soud jeho požadavek za oprávněný. Žalobci již byla přiznána částečně odměna za užití každé fotografie předchozím rozsudkem krajského soudu, a to za fotografie „Na Horečkách“ částka 500,- Kč, „Vranovská přehrada“, hotel „Churáňov – Šumava“ a hotel „Horizont – Šumava“ částka vždy po 700,- Kč, tedy celkem 2.600,- Kč a v tomto rozsahu již je rozhodnutí v právní moci, včetně požadovaného příslušenství z této částky. Z tohoto důvodu byla žaloba za užití fotografií, shledána důvodnou pouze co do částky 7.400,- Kč. Za oprávněný považoval krajský soud rovněž nárok na 26% úrok z prodlení z této částky, když je nesporné, že s ohledem na dobu užití těchto fotografií v katalogu žalovaného vznikl žalobci nárok na autorskou odměnu v době, kdy v souladu s ust. § 1 nařízení vlády č. 142/94 Sb. činil dvojnásobek diskontní sazby stanovené ČNB 26%. Ze shora uvedených důvodů bylo žalobě co do částky 7.400,- Kč s 26% úrokem z prodlení za dobu od 26.2.1998 do zaplacení vyhověno.

Dle ust. § 32 odst. 1 autorského zákona autor, jehož právo bylo porušeno, může se domáhat zejména toho, aby rušení jeho práva bylo zakázáno, následky porušení odstraněny a poskytnuto přiměřené zadostiučinění. Vznikla-li porušením práva závažná újma nemajetkové povahy, má autor právo na zadostiučinění v peněžitě částce, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím, výši peněžitého zadostiučinění určí soud.

Odpovědnost za porušení autorského práva je objektivní a k jejímu vzniku se nevyžaduje zavinění. V tomto směru nebyly důvodné námitky žalovaného, že neporušil autorská práva žalobce úmyslně. Autorovi přísluší nárok satisfakční za nemajetkovou újmu, která mu byla neoprávněným zásahem do jeho práv způsobena. Právo na přiměřené zadostiučinění (na satisfakci) autorovi přísluší pouze za předpokladu, že mu neoprávněným zásahem do autorského práva neještě vznikla nebo alespoň reálně hrozila „závažná újma nemajetkové povahy“, ale též za předpokladu, že přiznání „jiného zadostiučinění“ by se nejevilo postačujícím. Pokud jde o „přiměřenost zadostiučinění“ je zapotřebí přihlídnout ke všem okolnostem případu. Výši peněžitého přiměřeného zadostiučinění, pokud jsou pro ně splněny zákonné hmotně právní předpoklady, určí soud. Závažná újma nemajetkové povahy

vzniká ve sféře mimo majetkové, zvláště ve sféře osobnostní, která je chápána velice široce. Obsahem nemajetkové újmy může být např. i autorův strach z reálné hrozby ztráty tvůrčích zakázek, tedy i ztráty nebo snížení zdroje obživy, psychické trauma vzniklé v důsledku neoprávněného zásahu do práva k duševnímu plodu jeho osobnosti, v důsledku zsměšnění postiženého na veřejnosti, ale třeba i jen v rámci rodinných vztahů, v zaměstnání aj. Žalobce byl povinen tvrdit rovněž skutečnosti o tom, že přiznání jiného zadostiučinění než peněžitého by se v tomto konkrétním případě jevilo nepostačujícím. Žalobce však neuvedl rozhodující skutková tvrzení pro posouzení oprávněnosti jeho nároku, a to i přes poučení ve smyslu ust. § 118a odst. 1 a 3 o.s.ř. Vzhledem k tomu že žalobce neuvedl rozhodující skutková tvrzení k posouzení oprávněnosti hmotně právních předpokladů nároku na přiměřené zadostiučinění, dospěl krajský soud k závěru, že žalobce neunesl břemeno tvrzení, což se ve vztahu k němu projevilo v podobě nepříznivého rozhodnutí o tomto nároku ve smyslu ust. § 32 odst. 1 autorského zákona. Jelikož žalobci byla z tohoto titulu již předchozím rozhodnutím krajského soudu, který již nabyl právní moci, přiznána částka 3.500,- Kč s příslušenstvím, představující přiměřené zadostiučinění ve výši 1.000,- Kč za fotografie zotavovny „Na Horečkách“, „Vranovská přehrada“ a hotel „Churáňov – Šumava“ a 500,- Kč za hotel „Horizont“, zůstala k rozhodnutí z titulu nároku na přiměřené zadostiučinění částka 6.500,- Kč s příslušenství a v tomto rozsahu pak byla žaloba žalobce pro neunesení břemene tvrzení zamítnuta.

12.

11 C 31/2004-43

Krajský soud v Českých Budějovicích, rozhodnutí ze dne 15. listopadu 2004

Dle autorského zákona do práva autorského nezasahuje ten, kdo cituje ve svém díle v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů. Tato úprava umožňuje citovat v díle i bez zvláštního souhlasu autora díla. V daném případě jde dle názoru soudu o tzv. malou citaci, která není omezena kategorií či druhem děl, do nichž může být citováno. Malá citace pak představuje výňatek z díla jiného, které bylo zveřejněno. Další podmínkou je pak existence vlastního díla, do kterého se cituje.

Žalobce se svou žalobou domáhá jednak zaplacení částky 60.000,- Kč a dále pak, aby bylo žalovanému uloženo zveřejnit na své náklady v jednom celostátně distribuovaném deníku vydaný rozsudek. Částka 60.000,- Kč se skládá ze dvou částí, a to jednak z bezdůvodného obohacení, které vzniklo žalovanému za užití díla bez příslušné licence v souladu s § 40 odst.3 autorského zákona č. 121/2000 Sb. ve výši dvojnásobku částky 5.000,- Kč za užití jednoho portréту a dále pak z částky 30.000,- Kč představující náhradu nemajetkové újmy v penězích ve smyslu § 40 odst. 1 i písm. e) autorského zákona.

V odůvodnění své žaloby žalobce tvrdí, že je autorem portréту Jana Evangelisty Purkyně, Jaroslava Heyrovského a Otto Wichterleho uveřejněných v publikaci Průkopníci vědy a techniky v českých zemích, vydané nakladatelstvím F. v roce 1994. Žalovaný, který je vydavatelem 74 deníků, souhrnně označovaných jako D.B, D.M. a V.P., dne 25.2.2004 uveřejnil v příloze těchto deníků pod titulem „Česká jména, která změnila svět“ výše uvedené portréty bez vědomí žalobce. Žalovaný ani neuvedl, že žalobce je autorem kreseb. Kromě práva udílet souhlas s uveřejněním díla tak žalovaný porušil rovněž žalobcovo právo na uvedení autorství, a to i přesto, že žalobce je v tiráži uvedené publikace označen jako autor portréту použitých v publikaci. Žalovaný je vydavatelem celkem 74 deníků, pod výše uvedeným označením, kdy náklady deníků, ve kterých byly portréty uveřejněny činí téměř 700 000 výtisků.